

ТЕХНОЛОГІЯ РАНЬОГО ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ М. О. ЗАЙЦЕВА

Одна із вимог нашого часу: знати і вміти потрібно набагато більше, ніж раніше. Тому дорослі переймаються питанням: коли ж починати навчати дітей рахувати, читати, писати? З року, трьох, шести, семи? Технології раннього розвитку дітей дають змогу реалізувати потенціал, наданий дитині природою. Однією з них є методика навчання письму, грамоті, читання, рахунку Миколи Олександровича Зайцева. Дошкільники, які займаються за даною методикою, починають читати та рахувати за межами десятка у 3-4 роки, і найцінніше – не за рахунок дитинства. Діти вчаться граючись – це ключ до істини, яким дорослі « відкривають» скарбницю дитячих здібностей.

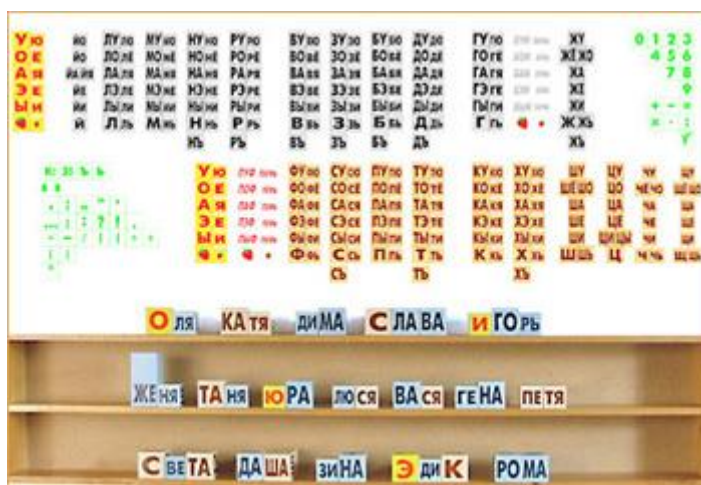
М.О. Зайцев створив оригінальну технологію навчання грамоти дітей з двох років. Вона полягає у навчанні читанню через написання (викладання) складовим способом. Він склади розмістив на кубики та таблиці.

Кубики розпізнаються:

- за кольором: «золотий» – жовтий, « залізний» – сірий, « дерев'яний» – світло-коричневий, білий зі знаками («залізньо-золотий», «дерев'яно-золотий», «залізньо-дерев'яний») та буквами трьох кольорів: блакитного – голосні, синього – приголосні, зеленого – м'який та твердий знак (рос. мова);
- за розміром: великі та малі (твердість та м'якість складів), великі двійні та малі двійні;
- за звучанням наповнювача, що чуємо при трясінні кубика або його відсутності;
- за відчутними коливаннями наповнювача;
- за вагою.

Це дає змогу запам'ятовувати цілісно, використовуючи різні аналізатори. Вважається, що кубики зібрані правильно, якщо вдається поділити їх на 12 груп з закритими очима.

У таблицях розміщені склади, що співвідносяться за дзвінкістю (верхня частина) та глухістю (нижня) – горизонтальна таблиця; за твердістю та м'якістю – вертикальна. Склади на таблицях промовляються і проспівуються. Перед знайомством з конкретними відомими прийомами роботи потрібно пам'ятати, що знайомимо з усіма кубиками одразу, використовуючи два набори для подальшого викладання слів з складами на одну букву (мама, бабуся, папуга та ін.). Кубики та таблиці розміщуються не на рівні очей дітей, а трохи вище (дитина стане на лавочку, дотягнеться (не сидить, випрямляється) і всім іншим видно (можуть знаходитись будь-де – сидіти, стояти, висіти на канаті).

Микола Олександрович виробив свою стратегію навчання: «Шлях до читання лежить через написання», тобто шукаючи та викладаючи (пишучи) слова з кубиків у грі, керованій педагогом, дитина запам'ятовує склади, слова, навчається читати. У подальшій роботі з кубиками дитина засвоює через зорову пам'ять правильне написання слів та побудову речень.

Отже, починаємо «писати». «З чого починати?» – запитаєте ви. Тут починається ваша творчість, ніхто не може вам щось нав'язувати. Багато педагогів адаптували технологію до своїх умов та завдань (програмових,

вікових). Можна тільки запропонувати як приклад види вправ та ігор, що проводив сам Микола Олександрович.

1. « Як тебе звати?» – запитує дитину. Малюк промовляє, педагог викладає. Тепер кубики перевернули, переставили. Де твоє ім'я ? Ось воно (знову показує). Знову переплутали, переставили. Де? Дитина може викладати неправильно, дорослий читає всі варіанти (сміються над їх кумедністю), знаходять вірний. Сміючись, малюк самостійно прокручує в руках, сприймає кубик зорово, на слух, дотик, вагу. За допомогою дорослого виставляє кубики зліва-направо, склад за складом, запам'ятовує верх та низ букв; потім знаходять на таблиці, промовляють, приспівують. Педагог не просить читати, не запитує букв.

2. Викладаємо із кубиків, прописуємо по таблиці найрідніші слова: мама, тато, імена сестри, брата, бабусі, домашніх тварин, що дитина зустрічає поряд.

3. «Яке слово тобі написати?» – запитує дорослий. Дитина вибирає і разом з педагогом викладає, прописує по таблиці безліч слів. У групі дітей кожен хоче написати своє слово і чекає своєї черги. При написанні слів педагог промовляє прийоми перевірки слів і правильного написання, не вимагаючи ніяких повторень зі сторони дітей.

4. Далі урізноманітнюємо попередню гру, запитуючи «Що б ви хотіли з'їсти?». Після декількох занять малята вже можуть самі знаходити і подавати кубики за вказівкою педагога, разом викладати смачні слова, « їсти» їх (читати), проспівуючи по таблиці.

Таким же способом можна «приготовити обід», «купити продукти у магазині», «заселити тваринами зоопарк». У цих іграх зразу ж виявляються діти, які швидко справляються, але і слабші підтягнуться, якщо дочекатись результату, наштовхнути «повільного» на правильне рішення.

5. «Потяг». Вагони – кубики з відповідними словами, що називають пасажирів, їх придумують діти. Потяг їде, зупиняється, діти гуляють. У цей час дорослий переставляє вагони. Як тепер дізнатись, хто де їде? Педагог запитує: «Хто подорожує у цьому вагоні?», «Де їде тато?».

6. «Хто швидше знайде?» – гра по таблицям. Діти об'єднуються в команди, виграє та команда, яка швидше знаходить на таблиці запропоновані склади.

7. «Живі слова». Діти об'єднуються у 5 підгруп і мають відповідні кубики зі складами. Педагог визиває з кожної групи по дитині з кубиком і вони викладають слово. Виклавши 5 слів діти змінюють групу.

8. Написання педагогом кубиками чи по таблиці назв казок, тем занять, назв тварин, рослин та інше.

9. Написання слів самостійно за вказівкою вихователя.

10. Написання слів за заданим кубиком. Завдання можна виконувати по 2-3 дитини, щоб тихі, невпевнені діти не боялись, працювали. Самостійність також потрібно підтримувати.

11. «Картинка з написом». Зображення і напис великими друкованими літерами, нічого дивного, а дітям цікаво. Адже потрібно самостійно знайти кубики та правильно викласти слово. Не у всіх одразу виходить правильно (інколи викладають побуквенно, а не поскладово), педагог ставить умову про кількість кубиків і дитина швидко знаходить рішення (в подальшому це гарна навичка у переносі слів).

12. Командна гра. Вихователь пропонує з заданих кубиків скласти два слова, діти не знають наперед, яке слово їм попадеться. Спочатку використовують двоскладові слова, потім ускладнюють, підбираючи для гри слова на 3-4 склади.

13. Яке слово я загадала?

- Це птах – пояснює педагог. Діти комбінують, викладають слово.
- Що у мене в сундучку?
- Це іграшка.

З поданих кубиків потрібно викласти уявне слово, що вимагає включення мислення, уяви.

14. «Чарівник». Діти перетворюються на чарівників і перетворюють виставлене вихователем слово, виконуючи такі дії: кубик можна у слові повернути, переставити, замінити, додати або взагалі забрати. Але так, щоб кожного разу в результаті одної з перелічених дій виходило нове слово.

15. «Ланцюжок» – придумування наступного слова на останній склад попереднього.

Далі педагог проводить роботу над викладанням та прописуванням слів, у яких відбувається подовження приголосних, чергування голосних та інші мовні явища. Діти засвоюють правильне написання слів і не пригадуватимуть правила написання слів під час написання диктанту в майбутньому.

16. Написання речень кубиками та по таблиці у різних ігрових ситуаціях. Важливо чітко виділяти інтонацією місце розділових знаків.

17. Вивчаємо правила переносу. Надати дітям можливість попрактикуватися у «розриванні» слів, педагог виділяє більш вживані варіанти.

18. Підписуємо малюнки – поєднання письма з малюванням.

Паралельно з прописуванням починається читання. Малюку пропонується вибрати склад, озвучити його разом з педагогом, потім самостійно знаходити і називати його. Далі озвучується кубик, проспівуються склади (кубик крутити швидко). Наступним етапом є класифікація кубиків за величиною (озвучення їх), за кольором та звучанням (називати кубики їх назвами «залізно-золотий», «залізний», «дерев'яно-золотий», «золотий»); виставляти за певним звуком, групувати (називати відповідно до ігрової ситуації: «братики і сестрички», «сардельки і сосиски»). За таблицями склади проспівуються (по блокам, які і назвемо пісеньками)

спочатку вихователем, потім дітьми на прохання педагога. Грати у гру «Комп'ютер»: педагог озвучує кубики, діти натискають відповідний кубик або у командну гру « Яка команда швидше назве склад?». Коли діти вже самостійно озвучують кубики, грати у «Смішні слова» (дитина викладає два-три склади, педагог прочитує, дитина повторює, з'ясовують чи існують такі слова насправді). Дорослий викладає слова, озвучує їх відповідаючи на запитання «що ви принесли?», «куди підемо?» по кілька разів на день.

Далі вводиться робота зі складовими картками (на карточці ілюстрація з підписом до неї, де виділений чорним кольором наголошений склад, а всі інші – зелені), з ними можна організувати безліч ігор. Спонукають дітей до читання загадки. Прослухав загадку, не знаєш відповіді – прочитай її, а знаєш – прочитай, перевір. Всім відомо, що навчившись читати, діти залюбки читають усі назви, написи, тому М.О. Зайцев пропонує підписати всі картини, країни на картах, назви приміщень закладу, розглядати їх, прочитуючи назви.

Для закріплення навичок читання М.О. Зайцев пропонує читання та багаторазове повторення чистомовок та скоромовок (розпочинати з простих, поступово ускладнюючи) та і інші фольклорні малі твори (пісеньки, лічилки, небилиці). Автор пропонує виготовляти плакати з написаним великими буквами текстом віршів відомих авторів, перечитувати їх по кілька разів, а також поспівок алфавіту на різні мелодії. І ось тільки тепер дітей можна пускати у книжний світ. Спочатку – книги з текстом з великих букв, далі поступово підбираються книги з меншим шрифтом. Читати можна самостійно або разом, продовжуючи один одного, слідкуючи за текстом очима. Читати можна кільком дітям разом в слух, але слідкувати за правильною інтонацією. Велика увага приділяється у цей час правильній осанці при сидінні та відстані тексту від очей, недоречним вважається перевірка читання на швидкість. Читати потрібно з почуттям, розумінням, витримуючи паузи.

Система занять основана на інтересі дитини, реалізується в такій послідовності:

- наспівування приспівок щоденно, постійно, самому та разом з дітьми, проспівування букв алфавіту,
- ігри з кубиками брязкальцями;
- написання слів кубиками;
- облаштування виставок слів;
- навчання розуміти слів (де викладене слово) розрізнення слів по написанню;
- поступове введення нових слів починаючи із знайомих;
- впізнавання та називання нових для дитини слів;
- заохочення до вільних ігор із кубиками;
- ігри із словами, які мають на початку і в кінці однакові склади;
- самостійне написання слів дитиною;
- ігри з таблицями (обвести слова викладені з кубиків на таблиці, ігри типу лабіринт, яке слово заховалося тощо);
- поєднання складів у слова;
- ігри типу Лото;
- перехід до ігор з комп'ютером;
- вправи в магнітних фотоальбомах;
- створення ситуацій необхідного читання;
- читання книг з текстами.

Методика раннього навчання читанню проста у використанні, цікава дітям, дає можливість поступового навчання читати дітей, починаючи з раннього або молодшого дошкільного віку. Запропоновані види письма і читання педагог може використовувати за своїми відчуттями та смаками, придумувати свої прийоми, але не забувати головного : до читання йдемо через написання.

Технологія раннього та інтенсивного навчання грамоті М. О. Зайцева з 1988 року апробована на практиці у багатьох дошкільних навчальних закладах.

Використана література:

1. Булдович М. Читати граючись. Кубики Зайцева. З досвіду роботи дитячого садка «Гармонія». – К. : Шк. Світ, 2009. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Зайцев Н. А. Письмо. Чтение. Счет./ Художественное оформление Григорьев С. – СПб.: Издательство «лань», 1998. – 224 с.